

HÅNDBOK FOR KLASSEKONTAKTER

Ringperm med 5 skilleark. Det er mulig å sette inn lokal informasjon. Uaktuelle sider kan fjernes og eventuelt erstattes med nye sider.

Steinerskolenes Foreldreforbund

Forsidebilde: Dragen i Brno. Inngangsportalen til rådhuset i Brno, Tsjekkia. Bildet er tatt i forbindelse med SFF's deltagelse i IWPA, høsten 2006.

-En forelder ved Steinerskolen i Brno fortale eventyret om dragen i Brno:

En gang i tiden, da Bro bare var en landsby, bodde det en drage i elva. Dette uhyret slukt både folk og fe som kom nær.

Selv om borgermeseteren lovte bort datteren sin til den som kunne fri landsbyen fra dragen, var det ingen som klarte det. Til sist var det en ung gutt som bestemte seg for å reise ut i verden for å finn råd om å bli kvitt dragen.

Han var borte i mange år, og når han kom tilbake, visste han råd. Han spikket seg først en solid kjepp, deretter laget ha to store baller av Svovel og Kalium. Kjeppen stakk han inn i kjeften på udyret, slik at det ikke kunne lukke munnen. Deretter kastet han inn ballene, som straks tok fyr når de kom i kontakt med munnen til dragen.

Dragen brant opp, og gutten fikk borgermesterens datter.

INNHALDSFORTEGNELSE

0 [Innledning](#)

- 0.1 [Om bruken av denne permen](#)
- 0.2 [Forord](#)
- 0.3 [Definisjoner](#)
- 0.4 [Oversikt over aktuelle Lover](#)
Aktuelle lover kan settes inn her

1 [Foreldrearbeidet i klassen](#)

- 1.1 [Valg av klassekontakter](#)
- 1.2 [Klassekontaktens oppgaver](#)
- 1.3 [Hvordan skape gode relasjoner i klassen](#)
Adresselister og klassens historie kan settes inn her.

2 [Foreldrearbeidet i skolen](#)

- 2.1 [Foreldreforeningen på skolen](#)
- 2.2 [Om å ta beslutninger med Konsensus](#)
- 2.3 [Tregrening i skolens indre liv](#)
- 2.4 [Konflikthåndtering](#)
Lokal informasjon kan settes inn her

3 [Det regionale foreldrearbeidet](#)

- 3.1 [Regioninndelinger](#)
- 3.2 [Rulleringsplanen](#)
- 3.3 [Kontaktinformasjon](#)
Referat fra regionmøter kan settes inn her

4 [Det nasjonale foreldrearbeidet](#)

- 4.1 [Steinerskolenes Foreldreforbund](#)
- 4.2 [Arbeidsutvalget](#)
- 4.3 [Sekretariatet](#)
- 4.4 [SFF's vedtekter](#)
- 4.5 [Ariadnefondet](#)
- 4.6 [Ombudsordningen](#)
- 4.7 [Landsmøtereferat med Handlingsplan](#)
Møtereferat fra AU kan settes inn her

5 [Det internasjonale foreldrearbeidet](#)

- 5.1 [Det internasjonale Foreldrearbeidets Historie.](#)
- 5.2 [Sveriges Frittstående Waldorfskolors Föreldraförening](#)
Referat fra internasjonale møter hvor SFF har deltatt.

0 Innledning

0.1 Om bruken av denne permen.

Denne første utgaven av Håndbok for Klassekontakter er nå klar til bruk. Det er meningen at Håndboka skal kunne innpasses til lokale forhold på forskjellige nivå i organisasjonen. Dette er grunnen til at sidene ikke er nummererte, men bruker et indeks system. Håndboken innsettes i en ringperm med 5 skilleark, svarende til de 5 hovedinndelingene i Håndboka. Foreldreforeningene kan kontrollere at permene er ajour ved skolestart, og fjerner uaktuelt materiale.

Permen deles ut ved skolestart til alle ny klassekontakter. Den enkelte klassekontakt sørger selv for at permen holdes oppdatert under skoleårets gang, og leverer den videre til sin etterkommer.

Det er Arbeidsutvalgets håp at håndboka vil komme til nytte i det lokale foreldrearbeidet. Forslag til forbedringer mottas med takk. Nye versjoner av permen kan lastes ned fra vårt nettsted på www.foreldrene.com.

0.2 Forord

Det å bli foreldre, oppfattes av de fleste som et av de viktigste øyeblikkene i vårt liv. Sammen med gleden over å ha blitt forelder, overveldes mange av det ansvaret som følger med. Det er plutselig vi som har ansvar for et annet menneskes liv og oppfostring. Og det følger også mye glede over dette ansvaret, gleden over barnets første skritt, og første ord, barnets framgang mot et voksent selvstendig individ.

Underveis opplever vi at vi i stigende grad må involvere stadig flere mennesker i oppdragelsen av våre barn. Vi bringer barna i skole med blandede følelser. Mange føler at staten trenger seg inn på våre enemerker når de vil bestemme hva og hvordan våre barn skal oppdras.

Da er det godt å vite at vi kan velge skole for våre barn. Steinerskolen er et slikt alternativ. I steinerskolen kan foreldre være med på å påvirke rammebetingelsene for barnas undervisning.

Vi kan definere skole som samarbeide mellom foreldre og lærere om oppfostring av barn. Denne håndboka er ment som en hjelp til hvordan dette samarbeidet kan gjennomføres i praksis. God fornøyelse!

Februar 2007
SFF Arbeidsutvalget,
Gaute Sandvik (leder)

0.3 Definisjoner

Foreldreråd og FAU

Friskoleloven §5.4 fastsetter at alle skoler skal ha et foreldreråd, der alle foreldre som har barn på skolen er medlemmer. Foreldrerådet kan velge et arbeidsutvalg, FAU

Foreldreforening

Foreldrene på skolen kan velge å organisere foreldrerådet som en forening med egne vedtekter og eget styre. Medlemskap i SFF krever at det finnes en slik forening. Bare foreldre kan ha stemmerett i Foreldreforeningen.

Foreldrestyre

Foreldreforeninger må ha et styre. Dette styret vil fungere som skolens FAU. Dette styret kan bestå av klassekontakter og eventuelle varamedlemmer for disse, eller styret kan velges direkte på et felles foreldremøte.

Kontaktlærer

FAU kan ha en kontaktlærer oppnevnt av lærerkollegiet for å bevirke bedre kommunikasjon mellom foreldre og lærere.

Fellesrådsmøte

Alle Klassekontakter og Klasselærere ved skolen kan møtes for å planlegge samarbeide ved skolen i fellesskap. Aktuelle emner kan være markedsføring av skolen, planlegging av felles foreldremøter, foredrag, kurs, idrettstevner og andre store arrangementer hvor hele skolen deltar.

0.4 Oversikt over aktuelle Lover

Vi bringer her en oversikt over en del lover som er av spesiell interesse for Steinerskolene. Siste versjon av disse kan lastes ned fritt fra www.lovdatab.no.

- Friskoleloven
- Opplæringsloven
- Stiftelsesloven
- Forvaltningsloven
- Menneskerettsloven, vedlegg 4, Art 13

1 Foreldrearbeidet i klassen

Foreldrearbeidet på klassenivå er av den aller største betydning for skolen. Det arbeidet som klassekontaktene nedlegger, vil i stor grad bestemme skolens kvalitet og framtid. Det er derfor av stor betydning at klassekontaktene er bevisst den rollen de har og setter seg inn i hva denne oppgaven innebærer.

1.0 Innhold

1.1 [Valg av klassekontakter](#)

1.2 [Klassekontaktens oppgaver](#)

1.3 [Hvordan skape gode relasjoner i klassen?](#)

Adresseliste, med telefon og epost til alle foreldre i klassen.

Adresseliste, med telefon og epost til alle lærere for klassen.

1.1 Valg av klassekontakter

Alle klasser skal velge en klassekontakt.

Valg kan gjerne gjennomføres på første foreldremøte hver høst.

Det kan være lurt å sette opp forslag til rulleringsplan for klassekontakter (1. – 10. klasse) allerede i 1. klasse.

Valgperiode kan være et eller to år. Mange velger klassekontakter som sitter i to år, det første året som vara, det andre som fast representant. På denne måten blir det god kontinuitet i foreldrearbeidet.

1.2 Klassekontaktens oppgaver

Klassekontakten primæroppgave er å bidra til skape gode relasjoner i klassen, mellom foreldre, lærere og barn. Det beskrives under 1.3 nærmere hvordan vi kan oppnå dette.

Foreldremøter

Klassekontakten innkaller til foreldremøter i samarbeid med klasselærer. Foreldremøter er møter hvor alle foreldrene møter klasselæreren og hverandre. Slike møter er en av foreldrenes viktige møteplasser med hverandre og med læreren, og det er derfor viktig at foreldremøtene planlegges og gjennomføres i samarbeid mellom klassekontakt og klasselærer, slik at viktige spørsmål foreldrene er opptatt av, blir tatt med på sakslisten før foreldremøtet. Det bør også skrives referat fra foreldremøter, som sendes ut til foreldrene i klassen.

Oppgaver relatert til elevene

Klassekontakten har også en oppgave i forhold til elevene. Klassekontakten bør i kontakt med foreldrene forsikre seg om at alle barn i klassen trives. Klassekontakten bør også i samarbeid med klasselærer forvise seg om at det avholdes klasseråd og elevråd. Det er viktig å forvise seg om at elevene får den undervisning de har krav på, og at læreplanen følges.

Oppgaver relatert til foreldrene

Klassekontakten bør se till at kontaktinformasjon er tilgjengelig. Klassekontakten kan arrangere klasses treff med jevne mellomrom. Slike klasses treff kan bidra til å styrke relasjonene i klassen. Det er viktig at klassekontakten tar kontakt med alle foreldre jevnlig.

Oppgaver relatert til klasselærer

- Være bindeledd mellom foreldrene og klasselærer/skolen
- Planlegge foreldremøter i samarbeid med klasselærer
- Se til at det avholdes foreldresamtaler
- Se at klasselærer utfører et godt arbeide for barna.

Dersom klassekontakten oppdager mangler på noen av disse områdene, tas det kontakt med klasselærer for å søke å løse problemene. Om nødvendig bringes saken videre til et høyere nivå.

Oppgaver relatert til foreldrerådet

- Være bindeledd mellom foreldrene og FAU
- Bringe forslag og spørsmål fra foreldre inn for foreldrerådet
- Formidle informasjon fra foreldrerådet til foreldrene
- Delta i foreldrerådsarbeidet i skolen

1.3 Hvordan man skape gode relasjoner i klassen

Relasjoner til klasselærer

Et godt forhold mellom foreldre og klasselærer er av stor betydning for de sosiale relasjonene i klassen. Gode relasjoner mellom foreldre og lærer, bidrar til å senke terskelen for kontakt, og øker tilgjengeligheten mellom lærer og foreldre. Dette bidrar i sin tur til at det lettere gripes fatt i de problemer barna føler i skolehverdagen.

Læreryrket er et tøft yrke. Husk å gi tilbakemelding til læreren når de har gjort en god jobb! Det er passende å gi kompliment også til læreren, når barna presterer godt arbeide på skolen.

Relasjoner mellom foreldrene

Det er viktig at det bygges et sosialt nettverk mellom foreldre i klassen. Vi ser en tendens til at dette ansees som et privat anliggende, men er nå dette helt riktig, og hva kan vi som klassekontakter gjøre, uten å trampe over streken på det som ansees som private anliggender?

Foreldrenes sosiale liv seg i mellom, handler om å gi barna våre et sosialt nettverk, og vi kan ikke bygge sosiale relasjoner mellom barna, uten å gi innpass til, og omgås med foreldrene til de samme barna.

Det vi som klassekontakter kan gjøre, er å skape møtepunkter mellom mennesker. Når vi arrangerer foreldremøter, foreldretreff og dugnader, skaper vi også et møtepunkt. Det er viktig at vi tilrettelegger slike aktiviteter på en slik måte at vi skaper trivsel i de aktivitetene vi utfører. Avsett tid til sosialt samvær, og la foreldrene selv delta i et kulturelt liv. Og ikke minst: Vær raus med takk og komplimenter. Det føles godt å få anerkjennelse for godt arbeide.

Relasjoner mellom barna i klassen

Mens barna er små, har vi som foreldre en relativt stor innflytelse på barnas sosiale liv. Gjennom vårt forbilde skaper vi normer og holdninger, og vårt sosiale nettverk, er også barnas møtepunkt med andre barn.

Vi kan styrke relasjonene mellom barna ved å organisere felles møtepunkter på fritida. Dette kan være grillkvelder, juletreffester, 17. mai arrangementer og mye mer. Vi bør også støtte opp om, og bruke elevrådet i klassene aktivt for å skape en relasjon mellom foreldrene og klassen.

2 Foreldrearbeidet i skolen

Informasjon på dette nivået må i stor grad tilpasses struktur og arbeidsmåte ved den enkelte skole, men det er likevel noen områder som har generell interesse.

- Foreldreutvalget har bruk for å kjenne til Friskoleloven.
- Foreldreutvalget har bruk for å kjenne til gode beslutningsprosesser og hvordan man tar gode beslutninger.
- Møteteknikker, som konsensus, idédugnad, replikkrunde, og i hvilke situasjoner de egner seg.
- Foreldreutvalget trenger å få vite hvilke beslutninger de er naturlig høringsinstans for, og hvordan de kan påvirke slike beslutninger.
- Foreldreutvalget trenger å vite hvordan samarbeidet mellom Forvaltning, Skolestyre og Foreldreråd bør foregå.
- Foreldreutvalget trenger ideer om hvordan foreldre og lærere kan arbeide sammen.

2.0 Innhold

- 2.1 [Foreldreforeningen på skolen](#)
- 2.2 [Om å ta beslutninger med Konsensus](#)
- 2.3 [Tregrening i skolens indre liv](#)
- 2.4 [Konflikthåndtering](#)

Foreldreforeningens vedtekter settes inn her

Sammensetning av lokale styrer og utvalg settes inn her

Lokal Årsplan kan settes inn her.

Møtereferater kan settes inn her.

2.1 Foreldreforeningen på skolen

De fleste Steinerskoler kommer på et eller annet tidspunkt fram til at de trenger en selvstendig organisasjon for å håndtere foreldrearbeidet på skolen, i form av en forening.

Friskoleloven om foreldredeltagelse

I Friskoleloven står det at alle friskoler skal ha et foreldreråd, og at en representant fra Foreldrerådet har møterett, talerett og protokollrett i skolestyret. Utover dette står det lite om foreldrenes deltagelse.

Foreldredeltagelse i Steinerskoler

De aller fleste steinerskoler har en langt sterkere deltagelse i Skolens styring enn friskolelovens minimumskrav, og det blir da viktig å organisere foreldrearbeidet slik at alle foreldre får en likeverdig innflytelse og innsikt i dette arbeidet. Det er ikke uvanlig at Steinerskoler har et skolestyre hvor foreldrene har halvparten av plassene.

Opprettelse av Foreldreforening, vedtekter

Gjennom å opprette en egen foreldreforening, hvor alle foreldre er medlemmer, kan foreldrene bringe sin deltagelse i skolens styring inn i mer demokratiske og ordnede former. En forening har egne vedtekter og en selvstendig økonomi. Av hensyn til Foreldreforeningens integritet, bør bare foreldre ved skolen ha stemmerett i foreningen. Foreldreforeningen kan med basis i vedtektene organisere valg av foreldrerepresentanter til skolestyre, basert på en åpen nominasjonsprosess og hemmelige valg.

Medlemskap i Steinerskolenes Foreldreforbund (SFF)

Vedtektene bør ha opplysninger om SFF medlemskapet. Foreldrene kan utpeke en fast representant til å delta på regionmøter og landsmøter. SFF representanten bør velges på et allmøte. Det kan være en fordel om den samme forelder har denne oppgaven i flere år, så lenge oppgaven ivaretas tilfredsstillende og barna er innmeldt i skolen.

Transparens – åpenhet og synlighet

Et av de viktigste kravene til en demokratisk medlemsorganisasjon, er at agendaen er åpen og synlig for alle, og at alle får innsyn i beslutningene som gjøres. Bare på denne måten kan man oppnå deltagelse fra alle. Dette innebærer at møteinnkallinger og referater fra foreldreforeningene bør være lett tilgjengelig for alle foreldre.

Valg av beslutningsform

Det er av stor betydning at man alltid søker å få bredest mulig oppslutning om de vedtak som gjøres. Dette er grunnen til at mange Steinerskoler tilstreber konsensus (alminnelig enighet) ved beslutninger i skolens styrende organer, inkludert foreldreforeningene.

2.2 Om å ta beslutninger med Konsensus

Da mange Steinerskoler, og Foreldreforeninger har valgt å ta beslutninger med konsensus, har vi funnet det nødvendig å beskrive nærmere hva dette er og hva det innebærer.

Grunnleggende verdisyn

Konsensus bygger på en filosofi om alle menneskers likeverd. Ved konsensusbeslutninger ønsker man at alles interesser i størst mulig grad ivaretas ved de beslutninger som gjøres, og det blir derfor en hovedmålsetting å forsøke å oppnå alminnelig enighet, ved at alle slutter seg til vedtaket.

Hva er konsensus?

Konsensus er en beslutningsform, hvor man søker å oppnå alminnelig enighet. Ved Konsensus forsøker man å treffe beslutninger hvor alle kan slutte seg til resultatet av diskusjonen. Dette er en beslutningsform hvor man søker å ta hensyn til alle synsvinkler under beslutningsdannelsen, og dermed bringer saken inn i et helhetlig perspektiv.

I løpet av diskusjonen bygger den ene ideen på den neste, og frembringer nye ideer, inntil den beste beslutningen fremstår til slutt. Konsensus er altså mer enn den totale summen av ideer fra individene i gruppa. Det kreative samarbeidet er viktig, og fungerer best når mange deltar.

Evolusjon av demokratiet

Vi kan på mange måter betrakte Konsensus som en evolusjon av den demokratiske beslutningsprosess. I demokratiet tar man beslutninger basert på flertall etter avstemming. Denne beslutningsmåten har den store ulempen at minoritetsgrupper kan bli fullstendig overkjørt av flertallet. Dette problemet blir ofte referert til som flertallsdiktatur.

Konsensus og ikke-vold

Konsensustilhengere betrakter ofte flertallsdiktaturet som unødvendig utøvelse av vold. Konsensus omtales også som den ikke-voldelige beslutningsmetoden.

Hva gjør man når ikke enighet kan oppnås:

I praksis kan det ikke alltid oppnås alminnelig enighet, men tilhengere av konsensus forplikter seg til å satse alt på å komme til enighet, og dersom dette ikke lykkes, vil man som følge av prosessen ha kommet fram til den bredest mulige flertallsløsning. Dersom en slik flertallsløsning er i strid med grunnleggende verdier, kan de berørte velge å blokkere vedtak. Hva som er grunnleggende verdier, besluttet av gruppen i fellesskap.

Innsyn og uttalerett

Det å ta beslutninger med konsensus innebærer at alle innen interessefellesskapet får innsyn i sakene, og får mulighet til å komme med synspunkter før beslutninger tas.

Ideer som felleseie

Konsensus innebærer at ingen kan påberope seg eiendomsrett til meninger og synspunkter, og det er ønskelig at alle forsøker å bygge videre på de forslag som fremmes, med den intensjon å komme fram til alminnelig enighet. Problemer og innvendinger listes opp og løses fortløpende før det gjøres opprop om konsensus. Å kritisere andres synspunkter ansees som upassende ved konsensusbeslutninger.

Konsensus endrer fokus

Der hvor konsensusbeslutninger anvendes over tid, skifter gruppa fokus fra jeg til - vi. Det blir ikke lenger så viktig å vinne en diskusjon, rett og slett fordi man er rimelig sikker på at ens egne behov og synspunkter blir ivaretatt i beslutningsresultatet.

Forutsetninger for å lykkes

For å lykkes med Konsensus, kreves det et miljø hvor alle bidrag blir verdsatt og som oppfordrer til aktiv deltagelse. Det er også viktig at man tar seg tid til å definere gruppens fundament og felles verdigrunnlag. Det er ofte viktig å la det gå tid mellom diskusjon og vedtak i en sak, f. eks. utsette vedtak til neste møte i saker der det hersker uenighet. Ofte gir svaret seg selv når alle får tenkt seg om

Forslag til metode:

1. Møtet utnevner en person til å notere ned alle forslag.
2. I diskusjonsfasen ved behandling av en sak, noteres alle synspunkter ned.
3. Møteleder setter sluttstrek for debatten etter at alle har fått komme med sitt.
4. Synspunktene ordnes i en logisk sammenheng.
5. Forslagene leses opp og møteleder spør om det er innvendinger til forslaget.
6. Dersom ingen har noe å anmerke, foreligger det et vedtak.
7. Dersom det framkommer anmerkninger, diskuterer gruppen om det er mulig å komme fram til en felles enighet.
8. Dersom enighet ikke oppnås, vil møteleder spørre om mindretallet likevel kan akseptere at forslaget gjennomføres, og at deres anmerkning kan protokollføres sammen med vedtaket.

Mer informasjon om å ta beslutninger med konsensus finner du på nettstedet www.konsensus.net.

2.3 Tregrening i skolens indre liv

Tregrening viser til at de tre idealene i det sosiale fellesskapet, og de samfunnsområdene som de berører.

- Frihet innenfor Åndslivet
- Likhet innenfor Rettslivet
- Brorskap innenfor Arbeidslivet

Vi vil finne igjen alle disse tre områdene i en hver virksomhet, også innenfor steinerskolen. Frihet innenfor skolens åndsliv, likhet innenfor skolens rettsliv og brorskap i arbeidsfellesskapet.

Sosial tregrening er en sosial bevegelse som sikter mot å reformere samfunnet gjennom uavhengighet for samfunnets tre områder, (økonomi, politikk og kultur) på en slik måte at disse tre områdene virker gjensidig korrigerende på hverandre i en pågående prosess. Bevegelsen søker demokrati i det politiske livet, frihet i det kulturelle livet, og frivillig samarbeid i det økonomiske livet.

Tre former for utøkt sosial atskillelse.

Steiner søkte å videreutvikle de tre typene sosial atskillelse, gjennom begrepet sosial tredeling.

- Skille mellom Rettsliv og Kulturliv.
- Skille mellom Økonomi og Kulturliv.
- Skille mellom Rettsliv og Økonomi.

Før vi går nærmere inn på dette, bør vi se nærmere på hva en skole er.

Definisjon på begrepet skole

En skole kan kort defineres som et samarbeide mellom foreldre, lærere og samfunn om undervisning og oppdragelse av barna. Dette samarbeidets grunnpilar er foreldreansvaret. Det er foreldrene som har det naturgitte primære ansvaret for barna. Samfunnet har i tillegg pålagt foreldrene en undervisningsplikt for barna, som ikke er noen naturgitt plikt. Foreldrenes naturgitte plikt er å lære barna etter beste evne og eget skjønn ut fra hjertes diktat. Statens lovpålagte undervisning er spesifikk, med konkrete opplæringsmål og bestemte ritualer.

Den offentlige skolen

Som en slags motytelse for undervisningsplikten, tilbyr samfunnet å betale for utdanning, men fratrar samtidig foreldre (og lærere) mye av den reelle innflytelsen over undervisningen innenfor den offentlige skolen.

Tregrening innenfor Steinerskolen

For Steinerskolen er det en forutsetning at Samfunnet trer tilbake, og overlater i større grad til steinerskolen selv å bestemme undervisningsformen og rammebetingelsene i samarbeid med foreldrene.

Dette innebærer at foreldrene har mulighet for større innflytelse og deltagelse enn i den offentlige skolen, men får også et betydelig større ansvar. Hvis vi studerer dette nærmere, vil vi se at det nettopp er de tre idealene nevnt ovenfor som preger dette samarbeidet.

Foreldrene får reell frihet til å få sine synspunkter hørt, de kan uttrykke foreldreansvaret i praktisk handling og deltar i solidarisk felleskap med andre foreldre i en bestrebelse for å få en god skole for barna.

Foreldrene blir kompetente og myndige samarbeidspartnere for skolen. Forholdet mellom foreldre og lærere er et møte mellom likeverdige parter innenfor det rettslivsfeltet som skolens styring utgjør.

På samme måte har lærerkollegiet undervisningsfrihet som springer ut fra Steinerskolenes lærerplan, egen overbevisning og engasjement. De har innflytelse på egen arbeidsplass, og tar del i et solidarisk arbeidsfellesskap.

Mellom foreldre og lærer skal det være et likeverdig maktforhold. Foreldremøter, klasseturer og fellesarrangementer bestemmes i felleskap. Foreldrene skal også ha medinnflytelse på undervisningsopplegg, hvem som underviser barna våre, og hvilke kvalifikasjonskrav som skal stilles. Denne innflyelsen kan utøves ved at foreldrene gis informasjon og har anledning til å komme med synspunkter før det tas beslutninger.

Interessemotsetninger og løsningsstrategi

Steinerskolen har gjennom alle år utviklet seg i spenningsfeltet mellom foreldre og lærere. I denne situasjonen oppstår det et behov for både lærere og foreldre å kunne forholde seg til hvor og hvordan de tre rettighetene kommer til anvendelse i den praktiske skolehverdagen.

Vi må her skille mellom rettsliv, næringsliv og åndslivsinteresser. Innenfor rettslivet hører rettigheter og avtaler. Næringslivsinteressene ligger i kollegiets samlede evne til å drive den økonomiske virksomheten skole.

Dersom et barn ikke får den undervisningen eller andre rettigheter det har krav på, hører dette inn under rettslivet. Et rettsliv hvor foreldregruppen bør kunne opptre som en felles interesseorganisasjon om nødvendig. Det kan for eksempel være mer naturlig at skolens foreldreforening aksjonerer på et dårlig busstilbud, enn at de enkelte foreldre tar dette opp hver for seg.

Undervisningsopplegget som sådan hører inn under åndslivet. Men foreldrenes rett til å komme med forslag og synspunkter hører også inn

Steinerskolenes Foreldreforbund - Håndbok for klassekontakter

under åndslivet, dog ikke slik at læreren presses til å gjennomføre et undervisningsopplegg som han eller hun ikke selv ønsker og kan innestå for.

Det hevdes ofte at ansettelse hører inn under næringslivet. Dette er imidlertid ikke en ubetinget sannhet, fordi også rettslivsforhold berøres. Vil den personen som ansettes ha de kvalifikasjonene som er ønskelig?

Kvalifikasjonskrav tilhører rettslivsfeltet gjennom avtalen om undervisning. En bredere forståelse for hva skolen som helhet trenger av åndsimpulser i en gitt situasjon, vil også berøre dette rettslivsforholdet. Et skolestyre kan for eksempel beslutte at bestemte kvaliteter hos søkere bør prioriteres under ellers like forhold, eller man kan spesielt oppfordre søkere med bestemte kvaliteter til å søke.

Kartlegging av tregreningsområdet som verktøy

Hver gang det oppstår et konfliktforhold i skolen, er det på sin plass å sette opp et kart over hvilke rettighetsfelt som berøres og ut fra dette trekke ut de beslutninger som må gjøres for å komme til en løsning.

Skolestyret

Foreldrenes deltagelse i skolens styring omfatter et rettsliv, hvor foreldre og lærere bør møtes som likeverdige parter og med samme beslutningskraft. I et slikt styre, hvor man har reelle interessemotsetninger, er det spesielt viktig at man tar beslutninger som bygger på alminnelig enighet, dvs konsensus.

Lenker til informasjon om tregrening:

- <http://www.tregrening.org/>
- <http://uncletaz.com/waage/tregrening.html>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Social_Threefolding

2.4 Konflikthåndtering

Overalt hvor mennesker samarbeider vil det fra tid til annen oppstå konflikter. En konflikt er alltid utgangspunkt for utvikling. Når konflikter oppstår mellom foreldre og skolen, er det viktig å fokusere på å finne løsninger begge parter kan leve videre med. En konflikt er aldri avsluttet før den er løst, og det kan noen ganger kreve hardt arbeid å finne fram til den beste løsningen. Ingen konflikt er løst før begge parter mener den er det! I denne prosessen trenger foreldre og lærere mot, støtte og oppmerksomhet.

Klassekontakten bør støtte foreldre som opplever å være i konflikt med skolen. Støtten kan gjerne være å henvise til andre hjelpeinstanser, og skal være uavhengig av klassekontaktens ståsted i den aktuelle saken. Det er viktig at partene i en konflikt blir tatt på alvor, uansett synskpunkt. Alle mennesker er forskjellige, og en konflikt er alltid alvorlig og reell for de involverte parter.

Husk at det finnes hjelp å få hvis en konflikt låser seg.

Alle konflikter bør løses ved samtale mellom partene, for å komme til gjensidig forståelse. Begge parter har ansvar for å gjøre seg forstått, og for å forstå den andre. Hvis partene ikke kommer videre ved hjelp av samtale, er tiden inne for å få hjelp.

Aktuelle hjelpere i en konflikt mellom skolen og foreldre kan være skolens tillitsgruppe. En eller flere personer herfra kan delta i samtalene, og hjelpe til med å finne løsninger. Vinner ikke dette frem kan det være aktuelt å ta kontakt med Steinerskolenes foreldreforbund. Vi kan hjelpe til med å få oversikt over problemene, og delta i samtaler

I helt fastlåste konflikter kan partene ta kontakt med Ombudsordningen for Steinerskolene, som er en nøytral instans med bred erfaring innenfor konflikthåndtering.

Klassekontaktens oppgaver i en situasjon der pågående konflikt mellom foreldre og skolen truer kvaliteten på barnas skolehverdag, er å påse at barna blir ivaretatt på best mulig måte til konflikten er løst. Her kan det være nødvendig å hente støtte fra foreldreforeningen eller skolens styre.

En gjemt konflikt er stillstand, en løst konflikt er framgang!

3 Det regionale arbeidet i SFF

Regionmøtes oppgave i organisasjonen er å sørge for et levende samarbeide mellom foreldreforeningene i regionen. Det er også regionmøtets oppgave å bringe klarhet i hvilke tanker som lever på skolene i regionen, og å få brakt viktige spørsmål videre til Landsmøtet.

Alle regioner har minst ett medlem i Arbeidsutvalget. AU representantene er bindeleddet mellom SFF og skolene i regionen.

Regionens AU representant har ansvar for å kalle inn til møter, og å holde listen over kontaktinformasjon oppdatert. Det forventes at det avholdes minst ett regionmøte hvert år, og da fortrinnsvis på høsten.

Noen praktiske tips:

- SFF dekker flyreiser for en delegat fra hver skole til en årlig regionsamling, Dette gjøres for å fordele kostnadene med slike regionsamlinger noe.
- Når delegater ankommer møtet, har de ofte en lang reise bak seg. Det kan da være greit å begynne møtet med uformelle samtaler under et måltid.
- Begynn møtet med en formell presentasjon av alle delegatene, og følg gjerne opp med en orientering om hva som skjer lokalt ved den enkelte skole og hva man er opptatt med der.
- Inviter gjerne en foredragsholder til møtet. SFF's sekretær kan gjerne komme til regionmøter, dersom det er ønskelig.

3.0 Innhold

- 3.1. [Regioninndelinger](#)
- 3.2. [Rulleringsplanen](#)
- 3.3. [Kontaktinformasjon til Regionene](#)

Referater fra regionmøter kan settes inn her

3.1 Regioninndelinger

Steinerskolene i Norge er delt inn i 5 regioner. De skolene som for tiden er representert i Arbeidsutvalget er uthevet. De skolene som er satt i parentes, er ikke medlemmer i SFF.

Oslofjord:

- [Vestfold](#)
- [Hurum](#)
- **[Røyken](#)**
- [Nesodden](#)
- **[Ås](#)**
- [Askim](#)
- [Moss](#)
- [Fredrikstad](#)

Oslo:

- [\(Oslo by Steinerskole\)](#)
- [Oslo](#)
- [Nordstrand, Oslo](#)
- [Bærum](#)
- **[Asker](#)**
- [Lørenskog](#)

Nord og Midt:

- Tromsø
- **[Fosen](#)**
- [\(Trondheim, Ila\)](#)
- [Trondheim, Rotvoll](#)
- [Ålesund](#)

Sør-Vest:

- [Bergen Paradis](#)
- **[Bergen Skjold](#)**
- [Haugesund](#)
- **[Stavanger](#)**
- [Kristiansand](#)
- [Arendal](#)
- [Fyresdal](#)

Øst:

- [Ringerike](#)
- [Gjøvik](#)
- [Lillehammer](#)
- **[Furu](#)**
- [Hedemarken](#)
- [Eidsvoll](#)

Steinerskolenes Foreldreforbund - Håndbok for klassekontakter

3.2 Rulleringsplan for deltagelse i Arbeidsutvalget:

Oppgaven med å delta i Arbeidsutvalget går på omgang mellom de enkelte skolen i SFF. Representasjonsperioden er 3 år. De skoler som har representasjonsoppgaven, bør også utnevne en personlig vara.

	2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013		2014		2015		2016	
	V	H	V	H	V	H	V	H	V	H	V	H	V	H	V	H	V	H	V	H	V	H
Nord-Midt																						
Fosen																						
Tromsø																						
(Trondheim)																						
Rotvoll																						
Ålesund																						

Sør-Vest																						
Bergen																						
Skjold																						
Haugesund																						
Stavanger																						
Arendal																						
Kristiansand																						
Fyresdal																						

Oslofjord																						
Vestfold																						
Hurum																						
Røyken																						
Nesodden																						
Ås																						
Indre Østfold																						
Moss																						
Fredrikstad																						

Oslo																						
Asker																						
Bærum																						
Oslo																						
(Oslo By)																						
Nordstrand																						
Lørenskog																						

Øst																						
Ringerike																						
Gjøvik Toten																						
Lillehammer																						
Hedemarken																						
Furu																						
Eidsvoll																						

(Planen er endret i forhold til Landsmøtet for Region sør-vest)

3.3 Kontaktinformasjon for Regionene

Kontaktinformasjon for region Oslo

Oslo by Steinerskole

Nettsted www.oslo-bysteinerskole.no
E-post foreldre - ikke medlem -

Rudolf Steinerskolen i Oslo

Nettsted www.rsio.no
E-post foreldre oslo@foreldrene.no

Steinerskolen på Nordstrand

Nettsted www.nordstrand.steinerskolen.no
E-post foreldre nordstrand@foreldrene.no

Steinerskolen i Asker

Nettsted www.asker.steinerskolen.no
E-post foreldre asker@foreldrene.no

Steinerskolen i Bærum

Nettsted <http://www.stib.no>
E-post foreldre baerum@foreldrene.no

Steinerskolen i Lørenskog

Nettsted www.rsil.no
E-post foreldre loerensskog@foreldrene.no

Steinerskolenes Foreldreforbund - Håndbok for klassekontakter

Kontaktinformasjon for region Oslofjord

Rudolf Steinerskolen i Vestfold

Nettsted www.vestfold.steinerskolen.no
E-post foreldre vestfold@foreldrene.no

Rudolf Steinerskolen Hurum

Nettsted www.hurum.steinerskolen.no
E-post foreldre hurum@foreldrene.no

Røyken Videregående Steinerskole

Nettsted www.royken.steinerskolen.no
E-post foreldre roeyken@foreldrene.no

Rudolf Steinerskolen Nesodden

Nettsted www.nesodden.steinerskolen.no
E-post foreldre nesodden@foreldrene.no

Steinerskolen i Ås

Nettsted www.aas.steinerskolen.no
E-post foreldre aas@foreldrene.no

Steinerskolen i Indre Østfold

Nettsted www.askim.steinerskolen.no
E-post foreldre askim@foreldrene.no

Steinerskolen i Moss

Nettsted www.steinerskolenmoss.no
E-post foreldre moss@foreldrene.no

Steinerskolen i Fredrikstad

Nettsted www.fredrikstad.steinerskolen.no
E-post foreldre fredrikstad@foreldrene.no

Steinerskolenes Foreldreforbund - Håndbok for klassekontakter

Kontaktinformasjon for region Sørvest

Steinerskolen i Begen, Paradis

Nettsted www.bergen.steinerskolen.no

E-post foreldre bergen@foreldrene.no

Steinerskolen på Skjold

Nettsted www.skjold.steinerskolen.no

E-post foreldre skjold@foreldrene.no

Steinerskolen i Haugesund

Nettsted www.haugesund.steinerskolen.no

E-post foreldre haugesund@foreldrene.no

Steinerskolen i Stavanger

Nettsted www.stavanger.steinerskolen.no

E-post foreldre stavanger@foreldrene.no

Steinerskolen i Kristiansand

Nettsted www.kristiansand.steinerskolen.no

E-post foreldre kristiansand@foreldrene.no

Steinerskolen i Arendal

Nettsted www.arendal.steinerskolen.no

E-post foreldre arendal@foreldrene.no

Fyresdal Videregående Steinerskule

Nettsted www.fyresdal.steinerskolen.no

E-post foreldre fyresdal@foreldrene.no

Steinerskolenes Foreldreforbund - *Håndbok for klassekontakter*

Kontaktinformasjon for region Øst

Steinerskolen på Ringerike

Nettsted www.ringerike.steinerskolen.no
E-post foreldre ringerike@foreldrene.no

Steinerskolen i Gjøvik og Toten

Nettsted www.gjoevik-toten.steinerskolen.no
E-post foreldre gjoevik-toten@foreldrene.no

Steinerskolen i Lillehammer

Nettsted www.lillehammer.steinerskolen.no
E-post foreldre lillehammer@foreldrene.no

Furu Steinerskole

Nettsted www.furusteinerskole.no
E-post foreldre fulu@foreldrene.no

Steinerskolen på Hedemarken

Nettsted www.hedemarken.steinerskolen.no
E-post foreldre hedemarken@foreldrene.no

Steinerskolen Eidsvoll

Nettsted www.steinerskolenieidsvoll.no
E-post foreldre eidsvoll@foreldrene.no

Steinerskolenes Foreldreforbund - *Håndbok for klassekontakter*

Kontaktinformasjon for region Nord og Midt

Steinerskolen i Tromsø

Nettsted

E-post foreldre tromsoe@foreldrene.no

Steinerskolen på Fosen

Nettsted www.fosen.steinerskolen.no

E-post foreldre fosen@foreldrene.no

Steinerskolen i Trondheim, Ila

Nettsted www.steinerskolenitrondheim.no

E-post foreldre - ikke medlem -

Steinerskolen på Rotvoll, Trondheim

Nettsted www.rotvoll.no

E-post foreldre rotvoll@foreldrene.no

Steinerskolen i Ålesund

Nettsted www.aalesund.steinerskolen.no

E-post foreldre aalesund@foreldrene.no

Mer detaljert kontaktinformasjon til skolene kan du finne på
http://www.steinerskolen.no/s_skoleadressene_internet.htm

4 Det nasjonale foreldrearbeidet.

4.0 Innhold

- 4.1. [Steinerskolenes Foreldreforbund](#)
- 4.2. [Arbeidsutvalget](#)
- 4.3. [Sekretariatet](#)
- 4.4. [SFF's vedtekter](#)
- 4.5. [Ariadnefondet](#)
- 4.6. [Ombudsordningen](#)
- 4.7. [Landsmøtereferrat](#)
- 4.8. [Handlingsplan](#)

4.1 Steinerskolenes Foreldreforbund

Steinerskolenes Foreldreforbund er en nasjonal organisasjon for Steinerskoleforeldre. Våre medlemmer består av foreldreforeningene ved de enkelte skoler.

Oppgaver

- Hjelp til de enkelte foreldre.
- Samarbeide med de enkelte skoler.
- Regionalt samarbeide
- Samarbeide med offentlige myndigheter.
- Samarbeide med Steinerskoleforbundet
- Internasjonalt samarbeide.

Arbeidsmåte

Vårt høyeste organ er Landsmøtet. Alle foreldreforeninger tilsluttet SFF kan sende to delegater til landsmøtet, hvorav en delegat har stemmerett. Landsmøtet utpeker et arbeidsutvalg for å ta seg av oppgavene mellom Landsmøtene. Arbeidsutvalget tar opp behov og ønsker ved de enkelte skoler. SFF har en sekretær i full stilling som tar seg av den daglige driften av SFF. SFF deltar også i "The International Waldorf Parents Association, IWPA".

Historikk

SFF ble opprettet 12 september 1987. Foreldreforbundets første sekretær, Helle Rosenvinge, ble ansatt i 40 prosent stilling, og tiltrådte i august 1995.

Johan Eide ble ansatt som sekretær i 100% stilling fra 2001. SFF har egne websider med aktuelle nyheter relatert til friskoler og steinerskoler. Våren 2006 utkom første utgave av Nyhetsbrevet. Under landsmøtet 2007 feiret SFF sitt 20 års jubileum, som ble markert med festmiddag og kunstneriske aktiviteter.

Vår nåværende sekretær Hilde Lengali, ble ansatt 26 april 2007.

4.2 Arbeidsutvalget.

Foreldreforbundet har et arbeidsutvalg som består av minst fem foreldre valgt for en funksjonstid på tre år. AU-medlemmene møter som representanter fra den regionen de kommer fra. Oppgaven med å representere regionen rullerer mellom skolene i regionen.

Arbeidsutvalget setter agendaen og iverksetter det nasjonale foreldrearbeidet innenfor de rammer som Landsmøtet gjennom Handlingsplanen har vedtatt.

Arbeidsutvalget konstituerer seg selv. AUs leder har ansvaret for å innkalle til møter i AU. Lederens oppgaver fastsettes nærmere av arbeidsutvalget. Arbeidsutvalget oppretter selv de arbeidsgrupper og utvalg de måtte trenge. Også foreldre utenfor Arbeidsutvalget kan delta i disse arbeidsgruppene. Referater fra møtene legges ut på våre nettsider.

Arbeidsutvalget fungerer også som arbeidsgiver for Sekretariatet, og vedtar arbeidssinstruks for denne. Forbundssekretæren rapporterer ukentlig til Arbeidsutvalgets leder. Forslag til Handlingsplan for kommende år utformes av arbeidsutvalget før landsmøtet.

En representant oppnevnt av Steinerskoleforbundet deltar også på Arbeidsutvalgets møter. Arbeidsutvalget kan avholde fellesmøter med styret i Forbundet Steinerskolene i Norge. Fellesmøtene er vesentlige møtepunkter som gir inspirasjon til foreldrearbeidet, og mange gode ideer har funnet sin fødsel her.

Foruten deltagelse på 5 AU-møter og 1 landsmøte hvert år, forventes det at AU-medlemmene organiserer minst ett regionalt møte hvert år. Reiskostnader for deltagelse i AU vil bli dekt av SFF.

Delegater som møter i Arbeidsutvalget

Region Oslofjord
Ann Kristin Wang
ann.kristin@foreldrene.no
tlf 974 38 401

Region Vest og Sør
Kjetil Renolen Jacobsen
kjetil@foreldrene.no
tlf 402 47 631

Region Oslofjord
Pål Osjord
paal@foreldrene.no
tlf 93 28 12 79

Region Nord og Midt
Ola Lien
ola@foreldrene.no
tlf 993 19 953

Region Oslo
Mariann Ohna
mariann@foreldrene.no
tlf 90 58 22 78

Steinerskoleforbundet
Gunnar Hjertås
gunnar.hjertaas@steinerskolen.no
tlf 55 92 29 30

Region Øst
Kjersti Kraabøl Dompidal
kjersti@foreldrene.no
mob 48057975

Sekretær SFF
Hilde Lengali
postmaster@foreldrene.no
tlf 22 44 01 10

Region Vest og Sør
Baard Janssen
baard@foreldrene.no

Representantasjon i organer hvor SFF deltar:

- SFFs representanter i Ariadnefondets styre:
Per Einar Oreberg
- SFFs representant i styret for Institutt for Steinerpedagogikk:
Hilde Lengali
- SFFs representant i Steinerskolenes Ombudsordning:
Johan Eide
- SFFs representant i Waldorf Parents Network:
Hilde Lengali

4.3 Sekretariatet.

Sekretariatet har kontor i Prof. Dahlsgt. 30, gamle Berle Skole. Huset er et antroposofisk arbeidssenter som foruten foreldreforbundet rommer Rudolf Steinerhøyskolen, Eurytmihøyskolen, Forbundet Steinerskolene i Norge, Antroposofisk Selskap og Tidsskriftet Steinerskolen.

sekretær: Hilde Lengali
adresse: Prof. Dahlsgt. 30, 0260 OSLO
telefon: 22 44 01 10
telefaks: 22 44 53 10
epost: postmaster@foreldrene.no

Arbeidsutvalget definerer sekretariatets arbeidsområde slik:

- Et kontinuerlig og nært samarbeid med foreldreforeningene på de enkelte skoler. Besøk på skolene.
- Bistå med rådgivning og hjelp til foreldreforeningene på skolene.
- Bistå med hjelp i samarbeidssituasjoner på de enkelte skolene.
- Utadrettet arbeid mot departementer og Stortinget i samarbeid med lovgruppen i Forbundet Steinerskolene i Norge.
- Delta i den offentlige debatt der det er behov for det.
- Delta i det Internasjonale foreldrearbeidet i steinerskolene.
- Generelle kontor- og sekretærfunksjoner. Regnskap.
- Være en ressurs i ulike situasjoner der det er behov for det.
- Kontakt og Rapportering til Arbeidsutvalgets leder mellom møtene.
- Informere foreldreforeningene ved de enkelte skoler om SFF's arbeide.

Steinerskolenes Foreldreforbund - Håndbok for klassekontakter

Vedtekter. Vedtatt av det ekstraordinære landsmøtet 2001, samt det ordinære landsmøtet 2002.

1 BAKGRUNN

Steinerskolenes Foreldreforbund, SFF, er en fellesorganisasjon for foreldre- og venneforeninger ved norske steinerskoler.

Steinerskolenes Foreldreforbund i Norge ble stiftet 12. september 1987.

2 FORMÅL

SFF skal;

- være et samarbeidsorgan for sine medlemmer.
- samarbeide med "Forbundet Steinerskolene i Norge"
- fremme steinerpedagogikken i Norge.
- styrke arbeidsvilkårene for alle steinerskolene i Norge.
- samarbeide med internasjonale organisasjoner som organiserer steinerskoleforeldrenes engasjement internasjonalt.

3 OPPGAVER

SFF skal

- fremme medlemmenes interesser overfor sentrale myndigheter.
- stimulere og tilby råd og veiledning til medlemmenes arbeid overfor regionale og lokale myndigheter.
- samle informasjon og erfaringer om driftsmessige forhold ved de pedagogiske institusjonene og tilby medlemmene råd og veiledning i slike spørsmål.

4 MEDLEMMER

Alle steinerskoler som har et organisert foreldre- og vennearbeid kan søke om medlemskap i SFF. Landsmøtet godkjenner søknader om medlemskap. AU kan anbefale landsmøtet at et medlem som ikke følger vedtektene blir ekskludert.

Rettigheter: Et medlem har rett til å få tilgang til all relevant informasjon,

råd og veiledning og kan delta i de aktiviteter SFF tilbyr.

Plikt: Et medlem plikter å overholde gjeldende vedtekter og avtaler og å betale fastsatt kontingent.

5 LEDELSE

SFFs høyeste myndighet er Landsmøtet. Landsmøtet velger et arbeidsutvalg, AU, som leder SFF i landsmøteperioden. En administrasjon ansatt av AU, utøver det daglige arbeidet.

5.1 LANDSMØTE

5.1.1 ORDINÆRT LANDSMØTE

Landsmøtet samles hvert år i mars. Hver medlemsinstitusjon kan sende to delegater til landsmøtet, men hver medlemsinstitusjon har bare én stemme. Landsmøtet er beslutningsdyktig når minst halvparten av medlemmene er tilstede. AU kan invitere andre gjester til å delta på landsmøtet enten som observatører eller som deltakere med talerett, dog ikke med stemmerett.

Landsmøtets dagsorden:

- Valg av møteleder og sekretær
- Godkjenning av innkalling
- Opprop og fastsettelse av stemmetall
- Godkjenning av årsberetning.
- Godkjenning av regnskap og revisorberetning.
- Fastsettelse av handlingsplan for kommende periode
- Fastsettelse av budsjett og medlemskontingent for kommende periode
- Valg av medlemmer til AU
- Valg av revisor
- Behandling av innkomne forslag.

Steinerskolenes Foreldreforbund - Håndbok for klassekontakter

Det skal innkalles til ordinært landsmøte med minst fire måneders varsel. Forslag til landsmøtet skal være AU i hende minst to måneder før landsmøtet. Alle saksdokumenter og forslag som skal behandles på landsmøtet skal sendes medlemmene minst tre uker før landsmøtet. Vedtak på landsmøtet fattes med ordinært flertall, men ved endring av vedtektene kreves det 2/3 flertall. Ved forslag om å oppløse SFF stilles det spesielle krav til saksbehandlingen, se nedenfor.

5.1.2 EKSTRAORDINÆRT LANDSMØTE

Det kan innkalles til ekstraordinært landsmøte hvis AU eller minst 1/3 av medlemmene krever det. Innkalling skal skje med minst to måneders varsel. Alle saksdokumenter skal sendes medlemmene minst tre uker før ekstraordinært landsmøte.

5.2 ARBEIDSUTVALGET (AU)

Landsmøtet velger et arbeidsutvalg som består av minst fem medlemmer. Det skal tilstrebnes en balansert sammensetning av AU med representanter fra store og små skoler, by og land-skoler og med god geografisk spredning. Medlemmene velges for 3 år ad gangen. Gjenvalg er mulig. AU fremmer forslag til nye kandidater for landsmøtet. Deltakelse i AU skal rullere blant medlemmene.

AU konstituerer seg selv. AUs leder har ansvaret for å innkalle til møter i AU. SFFs sekretær er sekretær i AU. AU ansetter SFFs personale i tråd med rammevilkårene som landsmøtet har gitt. AU utarbeider arbeidsinstruks for SFFs personale.

AU kan opprette utvalg og delegere ansvar og myndighet til grupper og enkeltpersoner. AU skal møtes minst fem ganger i året. Ved behandling av saker skal det tilstrebnes enighet. Om ikke det oppnås, fattes avgjørelsen med ordinært flertall. Ved stemmelikhet

teller lederens stemme dobbelt. Det skal føres protokoll fra møtene i AU. Protokollene skal sendes alle medlemmene til orientering.

6 REGIONALE MØTER

AU skal tilstrebe å arrangere regelmessige regionale møter; for medlemmene i Midt-Norge, Nord-Norge, Vestlandet, Sørlandet og Østlandet. Møtene bør legges til høstterminen og skal blant annet tjene som en forberedelse til vårens Landsmøte.

7 VEDTEKTSENDRINGER

Endring av vedtektene kan bare foretas på et landsmøte og vedtaket krever 2/3 flertall blant de fremmøtte.

8 OPPLØSNING

Vedtaket om oppløsning av SFF krever behandling av to på hverandre følgende Landsmøter. Vedtaket krever 2/3 flertall blant de fremmøtte. Ved oppløsning tilfaller tilgjengelige midler Forbundet "Steinerskolene i Norge".

Statutter for Ariadne

- Steinerskolenes fond for pedagogisk utvikling

Revidert 25/5-99

§1 Formål

Ariadne har som formål å gi økonomisk støtte og stimulere til forskning og annet pedagogisk utviklingsarbeid, som har til hensikt å fordype den steinerpedagogiske idé eller å heve Steinerskolenes faglige og pedagogiske kompetanse.

§2 Styret

a) Den daglige ledelsen av fondet foretas av fondets styre, eller den/de blant styrets medlemmer som styret velger.

b) Fondets styre skal ha minst fem medlemmer, men ikke flere enn åtte. To velges av Steinerskolenes Foreldreforbund (SFF), én velges av Forbundet Steinerskolene i Norge, én velges av redaksjonen for «Jul med Barna» og resten velges av Institutt for Steinerpedagogikk. Styrets medlemmer er hvert år på valg, men kan ta gjenvalg.

c) Fondets styre står ansvarlig overfor Institutt for Steinerpedagogikk, som skal godkjenne budsjett, regnskap og årsrapport. Institutt for Steinerpedagogikk har det overordnede juridiske og økonomiske ansvar for fondets virksomhet.

d) Styrearbeid er ikke honorert, men utgifter i forbindelse med fondets virksomhet skal dekkes av fondet.

e) Styret skal ha minst ett møte i året og er vedtaksdyktig når minst fire medlemmer er til stede.

§3 Om bruken av fondsmidler

a) Søknader om fondsmidler skal rettes til styret. Ved behandling og vedtak gjelder vanlige habilitetsregler. Søknader skal være skriftlige og omfatte:

- En beskrivelse av prosjektet: forhistorie, problemstilling og arbeidsmåte.
- Søkerens kvalifikasjoner, praksis og stilling.
- En tidsramme for prosjektet.
- En økonomisk kalkyle for prosjektet, herunder spesifisert hvilke beløp det søkes om.

b) Styret fastsetter en frist for innsending av søknader til fondet. Fristen bekjentgjøres hvert år gjennom Ariadnes årbok. Avgjørelse om utdeling av fondsmidler skjer normalt innen 20. Februar. Styret kan dog avvike fra dette når særlige hensyn taler for det..

c) De som tildeles midler fra fondet skal avgi rapport til styret innen en avtalt tidsfrist. Rapporten skal gi en oppsummering av prosjektets forløp.

d) Fondets primære oppgave skal være å støtte konkrete forskningsprosjekter og det faglige fordypningsarbeidet innenfor Steinerskolene. For at slike prosjekter skal komme hele

Steinerskolenes Foreldreforbund - *Håndbok for klassekontakter*

Steinerskole-bevegelsen til gode, bør prosjektene presenteres i en årlig publikasjon eller årbok.

§4 Fondsmidler

Fondets inntekter kommer fra både faste og frie bidrag. Fondets styre skal i samarbeide med SFF og forbundet Steinerskolene i Norge arbeide for å etablere faste bidragsordninger med skoler og foreldrelag og i tillegg søke andre kilder for fondsmidler.

§5 Vedtektsendringer

Endringer av fondets vedtekter kan foretas av Institutt for Steinerpedagogikk. Fondets styre, SFF og styret for Steinerskolene i Norge har innstillings- og høringsrett.

§6 Oppløsning

Ved oppløsning av fondet tilfaller midlene Institutt for Steinerpedagogikk.

Steinerskolenes Ombudsordning

Mandat. 3. februar 2006 er det opprettet en ombudsordning for de norske steinerskolene, kalt Steinerskolenes Ombudsordning, med det formål å bidra til å støtte og sikre kommunikasjon innen skolene eller mellom foreldre, elever og den enkelte skole. Ombudsordningen opprettes i et samarbeid med Steinerskolenes Foreldreforbund (SFF). Ulike parter kan søke råd og hjelp i saksforhold hvor det kan bli krevende å få til en god dialog. Slik hjelp kan være samtaleledelse, formidling eller megling dersom situasjoner har låst seg. Ombudet kan altså arbeide med pågående konflikter, eller komme med uttalelse i saker som er avsluttet. Dersom en av partene i første omgang ikke er enig i at en sak bør behandles av Ombudet, kan innsigelsen bringes inn for lederne i Steinerskoleforbundet (SF) og SFF, som uten opphold tar stilling til om saken skal fremmes. I positivt fall kan den annen part ikke motsette seg at Ombudet behandler saken.

Medlemmer. Organet skal ha 3 medlemmer der SF og SFF utnevner ett medlem hver. Disse skal ha varamedlemmer. De to forbund blir så enige om et 3. medlem som skal være gruppens leder. Denne lederen bør inneha størst mulig erfaring innen konflikthåndtering og ha bred livserfaring. Medlemmene velges for en periode av 4 år av gangen. Medlemmer som ikke tar gjenvalg kan ved behov avslutte løpende saker.

Arbeidsmåte. Ombudet avgjør selv om og hvordan en sak skal behandles. Ingen av partene kan påtvinges en løsning, men Ombudet kan avgi en uttalelse om konflikten. Ombudet kan også benyttes som voldgiftsorgan dersom begge parter ønsker det og saken er egnet for dette, f.eks erstatningssaker. - Uansett sakstype må det foreligge en skriftlig saksfremstilling fra begge parter som grunnlag for Ombudets arbeid.

Økonomi. Medlemmene får dekket reise- og oppholdsutgifter etter Statens regulativ. Videre dekkes tapt arbeidsfortjeneste. Medlemmene får videre et (symbolsk) honorar for arbeidet, avtalt med hver enkelt. Avtaler gjøres med styret i SF. SF dekker alle utgifter som påløper ombudsordningen.

Informasjon. Informasjon om Ombudet for Steinerskolene legges ut på forbundenes hjemmesider www.steinerskolen.no og www.foreldrene.com

Samtlige medlemsskoler informerer videre sine foreldre skriftlig ved begynnelsen av hvert skoleår.

Rapportering. Ombudet holder styrene i SF og SFF orientert om virksomheten minst en gang i året i samlet møte. Ombudet avgir også årlig en skriftlig rapport i generell form om behovet for organet og det løpende arbeid til de samme styrer. Denne rapporten legges ut på forbundenes hjemmesider.

**Referat fra jubileumslandsmøte i
Steinerskolenes Foreldreforbund,
16. og 17. mars 2007,**

Avholdt på Rudolf Steinerhøyskolen i Oslo.

Tilstede:

Trine Pettersen,	Tromsø
Gaute Sandvik,	leder i AU, Fosen
Terje Strøm,	Skjold
Bente Jonsson,	Bergen
Mariann Ohna,	AU medlem, Asker
Penelope Van Willingen,	Hurum
Haaken Sund,	Hurum
Ingunn Thoen,	Vestfold
Monica Rundqvist,	Ås
Are Larsen,	medlem i AU, Ås
Anne Birkelund,	Nesodden
Ann Kristin Wang,	Fredrikstad
Kristin Fallerås,	Moss
Håkon Borch,	Moss
Irene Skjørestad,	Lørenskog
Ann Elise Wang Hansen,	Lørenskog
Kjersti Kraabøl Dompidal,	medlem i AU, Furu (bare lørdag)
Ann-Christin Willumsen,	Hedemarken
Per Aksel Lillehaug,	Hedemarken
Pål Osjord,	medlem i AU, Røyken Videregående
Hilde Lengali,	(påtroppende sekretær), Hurum
Johan Eide,	sekretær

Gjester:

Ann Jansson Järpling,	SFWF
Göran Fernblad,	SFWF
Birna Björnsdóttir,	SFWF
Annika Johansson,	SFWF
Gunnar Hjertås,	Steinerskoleforbundet

Fredag 16. mars

- Sosiale samtaler og registrering
- Kunstnerisk opptakt med oss selv, vi malte gule, blå og røde bilder under ledelse av Pål Osjord. Det fargerike resultatet dekorerte vi møtelokalet med.
- Suppe i kantina
- "Informasjonssak fra Steinerskoleforbundet: Dagny Ringheim informerte om arbeidet med Kvalitetsløftet for Steinerskolene. Dette er Steinerskolenes svar på statlig krav om en læreplan som lettere kan sammenlignes med Kunnskapsløftet i den offentlige skole. Deler av dette arbeidet er nå gjennomført og sendt til Utdanningsdirektoratet for godkjenning. Vi fikk informasjon om utfordringene med å få departementet til å godkjenne Steinerskolenes egenart"

Landsmøtet vedtok å komme med en støtteerklæring til Steinerskoleforbundet i forbindelse med dette arbeidet.

Landsmøtesaker:

- 1 Møteleder og referent: Johan Eide og Gaute Sandvik ble valgt til møteledere, referent Hilde Lengali.
- 2 Innkalling godkjent. Innkomne saker etterlyst
- 3 Opprop og stemmetall fastsatt til 14 stemmeberettigede.
- 4 Årsberetning opplest og godkjent.
- 5 Aktivitetsplan ble opplest og tatt opp til debatt. Det kom ønske fra plenum om fyldigere aktivitetsplan og mer inngående redegjørelse for viktige saker.
- 6 Handlingsplan ble opplest og tatt opp til debatt. Forskjellige kommunikasjonsformer mellom foreldre i Steinerskolen ble diskutert. Det kom fram mange gode tiltak som gjennomføres rundt på skolene, blant annet om markedsføring og foreldreakademi. Forslag om aktiv e-postliste der foreldre fra alle skoler deltar. Kan brukes til å spørre etter tips, informere om begivenheter og styrke samarbeidet foreldre i mellom. Handlingsplanen ble vedtatt med endringer som følge av denne debatten.

Steinerskolenes Foreldreforbund - Håndbok for klassekontakter

- 7 Regnskap. Godkjent.
- 8 Budsjett. Det fremkom forslag om å øke posten "medlemskontingent" med kr. 100 000,- for 2007. Dette med bakgrunn i at vi vil forvente innbetaling av gjeld fra medlemmene. Evt. overskudd foreslåes avsatt i aktivitetsfond. Budsjettet ble vedtatt økt med kr. 100 000,- og det ble laget en ny post "overføring til aktivitetsfond" a' kr. 100 000,-
- 9 Nye medlemmer fra AU er foreslått fra Tromsø, Fredrikstad og Bergen – og disse takket alle ja til jobben. Fra høsten av kommer AU' s medlemmer fra Tromsø, Bergen, Kristiansand, Røyken VGS, Fredrikstad, Asker og Furu.
- 10 Valg av revisor: Odd Eide-Fredriksen har gjort en god jobb og ble valgt til revisor.
- 11 Innkomne saker ble etterlyst og det framkom ønske om å ta opp disse sakene til debatt. Dette ble tatt til følge og utsatt til lørdag.

Sosialt gruppearbeid

Fredag kveld fikk vi god mat og drikke i kantina, før vi gikk i gang med det sosiale gruppearbeidet ledet av Are Ås. Deltagerne ble delt inn i grupper som hver skulle lage et kunstnerisk innslag for framføring i plenum. Arbeidet pågikk i munterhet til langt på natt...

Lørdag 17. mars:

Innkomne saker ble tatt opp og resulterte i en fin ordveksling og mange gode tips vi kunne ta med oss hjem til respektive skoler.:

- Vi diskuterte foreldrebetaling i forbindelse med friluftsliv etter forslag fra foreldrene i Tønsberg. Det hersket bred enighet om å prioritere friluftsliv i skolenes budsjett, og forskjellige forslag til løsninger kom fram. Dette er eksempel på saker der vi kan ha stor nytte av å få tips fra andre skoler ved hjelp av en aktiv e-postliste
- Representanten fra styret i Steinerskoleforbundet, Gunnar Hjertås, brakte på bane problemstillinger omkring skyssordningen, og presiserte at det er viktig å lete etter løsninger på de økonomiske utfordringer som følger av at skolenes elever kommer fra flere kommuner. Ved skolen i Haugesund har de fått dette til.

Steinerskolenes Foreldreforbund - Håndbok for klassekontakter

- Foreldrene fra Bergensskolen hadde en sak om felles navn for alle foreldreforeninger i Steinerskolene. Dette ble tatt opp til debatt. De enkelte medlemmene er suverene. Landsmøtet beslutter derfor å ikke gi råd til medlemmene om valg av navneform.
- Fra foreldrene i Asker fremkom bekymring vedr. rekruttering av steinerskolelærere – og elever. Vi fikk informasjon om arbeidet med Waldorf-kurs til lærere som ikke har gått på Rudolf Steinerhøyskolen.

Foredrag:

"Lærere og foreldre, i hverandres skole?"

Vi fikk en spennende time med foredrag av Arve Mathisen. Han snakket godt om foreldrenes rolle i Steinerskolenes indre liv. Vi fikk være med på en reise fra Steiner og bakover i tid, til Aristoteles og Platon. - Og videre fram i tid til dagens verden og Steinerskolenes pedagogiske, sosiale og organisatoriske utfordringer. Gjennom barna kan pedagogikken utvikles, avhengig av kvaliteten på kommunikasjon mellom foreldre og skole. Foredraget munnet ut i en fin samtale om visjoner og drømmer for morgendagens Steinerskole. Vi snakket om organisatoriske utfordringer i forbindelse med flat ledelsesstruktur i Steinerskolene, om klare og ryddige maktforhold og om hvordan skape en best mulig skole for barna.

Framvisning av sosialt gruppearbeid:

Tre grupper fremførte kreative og morsomme bilder på typiske situasjoner for foreldre i Steinerskolen til mye latter og glede.

Festemiddag:

Vi avsluttet med vellykket festmiddag i kantina lørdag kveld!

Avtroppende sekretær Johan Eide ble av Arbeidsutvalget takket for tiden han har arbeidet for oss, og ønsket lykke til i sin nye jobb.

Referent

Hilde Lengali

Vedlegg:

Den vedtatte Handlingsplanen for 2007

Handlingsplanen for 2007

1. Foreldrenes rolle innenfor Steinerskolen

Som en del av det langsiktige arbeidet fortsetter SFF med å utvikle og styrke god kommunikasjon. Dette gjøres gjennom å hjelpe til med å utvikle forståelsen for en steinerpedagogisk samarbeidsstruktur basert på Rudolf Steiners tregrenings-prinsipper. Håndboken for klassekontakter gjøres ferdig og legges ut på nett. Den oppdateres fortløpende, også basert på mottatte forslag til endringer.

2. Regionalt foreldrearbeide

Det regionale arbeidet styrkes. For å få til bedre kontinuitet i dette arbeidet vil arbeidsutvalget innkalle til regionmøter hver høst. Gjennom det regionale arbeidet vil arbeidsutvalget arbeide for å hjelpe de lokale foreldreforeningene til å utvikle et Foreldreakademi etter mønster av arbeidet på Hurum og i Ås. Aktuelle områder for foreldreakademiet kan være hovedlinjer i steinerpedagogikken og tregrenings-prinsippet, hvordan man skaper trivsel i skolen, skapende kunstnerisk aktivitet og mye mer.

3. Kontakt mellom SFF og foreldrene

SFF fortsetter å sende ut nyhetsbrev to ganger årlig og AU ved den enkelte skole oppfordres til å fortelle litt om hva som skjer lokalt. Arbeidet med fornyelse av Websider og Diskusjonsforum videreføres. Alle foreldreforeninger får tilbud om fast epost-adresse, organisert gjennom SFF. Denne brukes som informasjonskanal mellom arbeidsutvalget og medlemmene.

4. Samarbeid med Steinerskoleforbundet

Samarbeidet mellom AU og Steinerskole-forbundet videreutvikles gjennom utvidet kontakt og deltakelse på fellesmøter. Samarbeidet med Steinerskoleforbundet i arbeidet med gjennomgang av skolens fagplaner fortsetter. Ombudsordningen videreføres. Den pågående spørreundersøkelsen sluttføres og evalueres. Resultatene skal formidles. Arbeidet med kvalitetsutvikling i skolene følges opp med en evalueringsrapport til neste Landsmøte. Det innledes et samarbeid om markedsføring av steinerskolen.

5. Markedsføring og profilering

SFF vil i samarbeid med Steinerskoleforbundet arbeide med tiltak for profilering og markedsføring av steinerskolen.

Dette kan realiseres i form av kinoreklame og brosjyre, samt et idehefte for bruk i skolene. SFF vil utgi en Steinerskolekalender etter modell fra Sverige. En viktig arena for markedsføring, er å synliggjøre resultatene fra undervisningen ved å dra dette inn i kulturlivet lokalt. Et godt samarbeid med steinerbarnehagene er også viktig.

6. Samarbeide med Steinerhøyskolen

Tilbudet til Rudolf Steinerhøyskolen om utvikling av studentenes forståelse for foreldrenes plass i skolen videreføres. Arbeidsutvalget vil se på muligheter for å utvikle et mer formalisert samarbeide mellom SFF og høyskolen.

7. Internasjonalt samarbeide

Det internasjonale arbeidet blir nå omdannet til en nettverksorganisasjon. SFF skal fortsatt delta – og være med på å videreutvikle – det internasjonale samarbeidet. Arbeidsutvalget følger opp forpliktelsen vi har tatt på oss når det gjelder opprettelse av internasjonale websider og et internasjonalt webforum. Arbeidsutvalget arbeider for utvikling av et program for vennskapskolesamarbeid og et program for utvekslingsstudenter.

8. Politisk arbeid med rammevilkår

SFFs sekretariat og arbeidsutvalg vil i året som kommer fortsette å bruke store arbeidsressurser på det politiske påvirkningsarbeidet som er nødvendig i forbindelse med regjeringens forslag til endring av dagens friskolelov. Loven blir lagt fram for Stortinget i vår og intensjonen er at loven skal tre i kraft fra høsten 2007. Det er nødvendig at organisasjonen, både sentralt og lokalt, bruker krefter på å arbeide politisk imot lovforslaget – i tråd med høringsuttalelsen Steinerskoleforbundet leverte 2. januar 2007.

SFF vil fortsatt bruke krefter på å støtte opp om å bevare steinerskolenes egenart gjennom å verne om vår rett til alternativ undervisning og vår selvstendighet i forhold til de detaljerte kompetansemålene direktoratet setter for hvert årstrinn. Vi vil hevde vår rett til alternativ undervisning, så lenge sluttkompetansen barna våre får er likeverdig med den barna i det offentlige skolesystemet oppnår.

9. Arbeidsutvalgets arbeidsmetoder

Arbeidsutvalget vil videreføre og videreutvikle sine arbeidsmetoder, slik at arbeidsutvalget **engasjerer** og oppnår **kontinuitet** og **evne til fornyelse**. En del av handlingsplanens oppgaver vil bli delegert til mindre grupper innen arbeidsutvalget.

Arbeidsutvalget vil arbeide for å utvikle bedre rutiner for å få inn utestående fordringer. Instruks for Sekretærstillingen og for Arbeidsutvalgets leder vil bli gjennomgått. Arbeidsutvalget ansetter ny sekretær fra 1 april 2007.

Arbeidsutvalget vil sette seg bedre inn i Steiners tregreningsimpuls og vil forsøke å sette seg bedre inn i hvordan man tar beslutninger med konsensus. Arbeidsutvalget vil også se nærmere på måten SFF er organisert på, for eventuelt å finne ut om noe kan gjøres bedre.

SFF Landsmøtet, 17. mars 2007

5 Det Internasjonale arbeidet i SFF.

5.0 Innhold

5.1. [Det internasjonale foreldrearbeidets historie](#)

5.2. [Sveriges Frittstående Waldorfskolors Förelärförening, SFWF](#)
Referat fra internasjonale møter settes inn etter denne siden.

5.1 Det internasjonale foreldrearbeidets Historie

1992: EFRSWSP opprettet:

Historien til det tidligere EFRSWSP (1992-2001):

(The European Federation of Rudolf Steiner Waldorf School Parents)

I august 1992 ble det i Norrköping i Sverige tatt initiativ til å danne en Europeisk foreldreorganisasjon for å samarbeide med "the European Council of Rudolf Steiner Waldorf Schools (ECSWS)". Medlemmer av EFRSWSP måtte være delegater fra en nasjonal foreldreorganisasjon i land hvor det eksisterte en slik organisasjon.

EFRSWSP og ECSWS har hatt møter sammen inntil 3 ganger årlig i forskjellige europeiske byer.

- 1992 Norrköping
- 1993 København, Luxemburg og Ljubljana
- 1994 Madrid, Wien og Tønsberg
- 1995 Turku, Budapest og Antwerpen
- 1996 Salzburg, Strasbourg og Zagreb
- 1997 Aachen, Tallin og Luxemburg
- 1998 Stockholm
- 1999 Stavanger
- 2000 Hannover, Paris
- 2001 Aberdeen

Medlemmer av EFRSWSP var:

Østerrike, Belgia, Kroatia, Tsjekkia, Danmark, Estland, Finland, Frankrike, Tyskland, Ungarn, Irland, Luxemburg, Nederland, Norge, Spania, Slovenia, Sverige, Sveits, England.

Arbeidsspråk i EFRSWSP var engelsk.

Steinerskolenes Foreldreforbund - Håndbok for klassekontakter

Møtereferat finnes fra noen møter i EFRSWSP:

- 1996 Zagreb
- 1998 Prague, Stockholm
- 1999 Stavanger
- 2000 Hanover
- 2000 Paris
- 2001 Aberdeen

EFRSWSP ble nedlagt i 2001. Grunnen til dette er ikke tilstrekkelig klarlagt, men synes å kunne forklares med at de enkelte lands delegater kun i liten grad var tilnyttet lokale foreldreorganisasjoner i sine respektive land.

2003: Dannelsen av IWPA

Etter at EFRSWSP ble lagt ned, tok foreldreforbundene i Sverige og Norge initiativ til å gjenopptarte det internasjonale foreldrearbeidet, ved å danne the International Waldorf Parent Organisation (IWPA) i 2003.

Møter avholdt i IWPA:

- 2003 Pribram
- 2004 Praha
- 2005 München
- 2006 Praha

2007: The International Waldorf Parents Network, IWPN

Under møtet i Pra 2006, ble det besluttet å omdanne IWPA til en nettverksorganisasjon. Dette ble gjort i erkjennelse av at kun et fåtall land på dette tidspunkt har nasjonale foreldreorganisasjoner, og at det er bedre å begynne det internasjonale foreldrearbeidet i bunnen.

Det ble under møtet i Praha besluttet å opprette et webforum på www.waldorfparents.net. SFF har påtatt seg ansvaret for dette.

Første møt i IWPN ble avholdt i Paris 1-2 juni 2007. Det ble på dette møtet besluttet å la interesserte foreldre komme med forslag til Fundament for orgaisasjonen. Neste møte er planlagt i februar 2008.

5.2 Sveriges Frittstående Waldorfskolors Föreldraförening, SFWF

Sverige er i den lykkelige situasjon at Friskolene der har samme økonomiske vilkår som vanlige offetlige skoler. Sverige har likevel færre Steinerskoler enn oss. Med fritt skolevalg, er det flere friskoleforeldre som sender barna på andre friskoleslag.

SFWF ble dannet i 1993

Bare om lag halvparten av Steinerskolene i Sverige er medlemmer av SFWF. Deres organisasjonsstruktur er noe annerledes enn vår. De har to nasjonale møter i året, foruten Årsmøtet. Møtene holdes på forskjellige skoler hver gang. Styret velges på årsmøtet, og styremedlemmer kan gjenvelges. De har ikke en organisasjonssekretær ansatt, slik som vi.

Websted: <http://www.waldorf.nu/>

